

■ Aamu Stavro-
nikitan luostarin
vierasmajassa.

PYHIIN

Teksti ja kuvat **Risto Lindstedt**, Athos

VAELTAEN

Athosvuoren pyhiinvaelluksella on helppo
eksyä pänsä sisäisiin. Aamuisin voi aina
yrittää uusiin suuntiin. Tai syvemmälle. ▶

Athosvuorenviiusumi, *diamonitirion*, ei ole mikä tahansa lipare. Kun sen viikkaa passinsa väliin Kreikan Ouranoupoliksessä, tämänpuoleisen maailman viimeisessä rajakylässä, muuttuu samalla hetkellä turistista pyhiinvaeltajaksi. Käsite ei ole ihan ongelmaton, ei ajatus pyhästä eikä vaeltamisesta.

Toistaiseksi viimeisenä siviiliyönä heidän siihen, kun huonetoveri sanoo, että ”ei ole mitään hätää, käännä vain takamus ovea päin, ei mitään hätää”.

Aamulla pakatessa pidämme lyhyen debriefingin. Kämppis kysyy, näinkö painajaisia. Myönnän uneksineeni. ”Huusit meinaan, kuka Perkele siellä on.” Pidämme sitä tilanteeseen sinänsä sopivana yöhuutona, pyhiinvaelluksen kynnyksellä kompuroidintina. Kompasteluna se tulee varmaan jatkumaankin, ajatuksellisena kuleksimisena.

Tietämysnavigaattorin koodit ovat kohdillaan: itäisin Khalkidiken prefektuurin kolmesta niemestä, noin 360 neliökilometriä, ei tieyhteyttä mantereelta, itsehallintoalue, eteläisessä kärjessä hieman yli 2 000 metrin korkuinen Athosvuori, 20 luostaria, 12 skiittoa, laskematon määrä erakkomajoja, 2 300 munkkia, naisilta pääsy kielletty, tuhatvuotisjuhlat vietetty, ainutlaatuinen kilvoituskeskittymä maailmassa. Tietää voi mitä vain, mutta vähänkö se auttaa.

Tähän rinkkaan tulen hermostumaan. Sen tiedän vanhastaan.

Itseään ei voi vilkuilla peilistä, koska niitä ei ole. Sisäänpäin joutuu katselemaan toisenlaisista heijastuksista. Ne tarvitsevat toisenlaista valoa. Simonopetran aamuyössä kävelen päin laskevaa kuu- ta. Se on ihan eri asia kuin on kokea olevansa auringonlaskun miehiä. Aurinko on nouseva selän takaa, mutta siihen on vielä aikaa, tunti ehkä, kiirettä ei ole, ehdin hyvin tienmutkan taakse.

Kuun valo on outoa, peittelevää valoa, se uuttaa varjojen reunat pehmeiksi ja liukuviksi. Pieniä, vikkeliä varjoja ei tarvitse hätkähdellä. Ne ovat kissoja. Ne isommat ja vikkelat olisivat sitten jo villisikoja.

Edessä on kokonainen viikko ja kymmenen luostaria tai skiittoa. Olen tehnyt itseni kanssa lyhytkestosopimuksen. Jättäydyn vapaaseen pudotukseen ilman teologista laskuvarjoa. Joskus on parempi iloita saamistaan mahdollisuuksista kuin olla oikeassa.

Isien opetuksen mukaan alakuloisuus kuuluu Kiusaajan keinovalikoimaan. Ehkä siihen keinovalikoimaan kuuluu myös romanttisuus. Muistiinpanojen kuunva-

lonpehmeäksi soseuttaminen on nyt vähän kiusallista.

Päivä saa ensimmäiset kosketuksensa Pyhän Vuoren lakiseen, valot vaihtavat vuoroaan, tähdet haaltuvat näkymättömiin, varjot ryhdistäytyvät ja hakeutuvat muuttuviin hetkiasemiinsa. Luostari valaistuu materiaalisiin yksityiskohtiinsa. Sen julkiseinä alkaa siitä, mihin 300 metrin korkuinen kalliojyrkäne päättyy. Se on siis ulkoises- tikin sitä millaisena sitä hengellisestikin pidetään: erittäin ryhdikäs. Simonopetran maineeseen kuuluu myös bysanttilaisen kirkkolaulun laadukas osaaminen. Kaudenintakaan päivännousua ei yleensä voi kuvata sanomalla, että se on perinteisesti laadukas. Bysanttilaista kirkkolaulua kyllä voi.

Simonopetra on *koinobiaalinen*. Yhteiselämäluostari, kaikki on yhteistä, yksityisomistus kielletty. Luostarinväkeä laajemmin ovat yhteistä ainutkertaiset käsikirjoitukset. Kirjasto on syvällä kalliiossa. Sekin on hyvässä ryhdissä. Vanhat käsikirjoitukset kohtaavat täällä täysin modernit arkistointimenetelmät. Pinnat ovat pölypuhtaat, nurkissa eivät seiteit heilu ja valot riittäisivät painoväreissään haalistuneidenkin tekstien lukemiseen.

Ympäriövät metsät olivat tulessa vuonna 1990. Luostari pelastui, siitä paloivat vain puiset parvekkeet. Pelastua on täällä se oikea sana, ei selviytyminen. Tuli on tuhonnut yli 800 vuotta vanhaa luostaria kolmasti.

Aamuinen mutkan taakse salautuminen osoittautuu turhaksi. Pyhiinvaeltajille varatut savukointipaikat ovat kauneimmat, missä koskaan olen päiväni kokoon keräillyt.

Profeetta Eliaan skiitalla ei poiketa vain siksi, että se on matkan varrella Stavronikitaan. Skiitalla käydään kunnioittamassa ihmeitätekevää *Itkevä Jumalanäiti* -ikonia.

Ei elämä aina ole ollut veljellistä ja rakkaudellista. Skiitalla käytiin sata vuotta sitten jatkuvia riitoja Pantokratorin luostarin kanssa. Siellä pelättiin venäläisen veljestön pyrkivän muuttamaan skiitan itsenäiseksi luostariksi. Luostariksi nimeäminen on statuskysymys. Skiitat kuuluvat aina jonkin pääluostarin alaisuuteen. Keljakaan ei ole vain munkin niukka asumus, kelja voi olla myös usean rakennuksen muodostama kokonaisuus, missä ohjaajavanhuksen kanssa kilvoittelee muutama kuuliaisuusveli.

Kreikkalainen veljestö tuli Profeetta Eliaan skiitalle 1992. Vaeltajille tarjotaan kahvit, mutta kekseistä munkkiveli sanoo, että ne ovat toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta. Arvelen, ettei se meitä haittaa. Niiltä ajoilta tämä joukkokin on peräisin.

Stavronikita on korkealla kalliolla, meren ääriellä, ja sitä pidetään yhtenä Pyhän

Öljylamput syttyvät pieninä kuutamoina. Pimeän vallat eivät tästä enää laajene.

Vuoren kauneimmista luostareista. Uskon heti. Luostari on myös yksi pienimmistä. Ihmisen kokoisilla mittasuhteilla on merkityksensä. Luostarin portilla, viiniköynnöksien varjotuksessa, tuntuu jo rinkan heivaaminen selästä perille pääsylvä.

Tuliaistarjoomuksena on sitä, mitä luostariin saapuville vaeltajille yleensä tarjotaan: pala sokeiriturbotettua lukumia, lasillinen vettä ja tillikka rakia. Perinteen on täytynt syntyä käytännöstä. Kun luostarin portteja on kolkuteltu pitkien ja uuvuttavien jalkavaelluksien jälkeen, mikä olisi voinut toimia paremmin kuin verensoke- ria tasapainottava lukumi, elvyttävä vesi ja raki relaksanttina.

Luostareiden porteilla ihmisen kaikkivoipaisuuden kaventuminen tapahtuu kuin huomaamatta, varsinkin jos on alttiutta reagoida historian nipistelyyn. Täällä on ollut luostari 900-luvun lopulta saakka. On kuostettu ja köyhdytty, on tuhouduttu ryöstöretkissä, on rakennettu uudestaan, ja toimitukset ovat jatkuneet vuosisadoista toiseen. Vähävoimaisina vuosina vain muutaman munkin varassa, mutta jatkuneet.

Vierasmajan kulmahuoneessa nautimme ehtoon tullen kuivaviinit, pienet rasiat rusinoita kolmeen poikaan ja yritämme arvuutella, onko tämä merelle avautuvien ikkunaseinien tila tarkoitettu vain siihen käyttöön, jollaisena sitä nyt pidämme, asettumisen olemistilana. Niin sen täytyy olla, sillä tuskin munkit tarvitsevat tätäkään huonetta toimituspalavereihinsa, sillä heidän toimitustensa käsikirjoitus on laadittu satoja vuosia sitten, eikä täällä ole ollut tapana Jumalaa jatkuvilla uudistuksilla häiritä.

Meri hengittää läpi vierasmajan ikään kuin ulkona sataisi. Se ääni on kuitenkin vain jo syksyyn asettuneen mielen kotikaisuista kohinaa.

Pitkä munkki käy sytyttämässä vierasmajan käytävien ja portaikkojen öljylamput. Ne ovat pieniä kuutamoina. Pimeän vallat eivät enää tänä yönä tästä laajene. Tuoksu kadonneelta maailmalta ja perilläolemiselta.

Luostarin pihalta kuuluu kumu, soinniltaan ikiaikainen sekini, viesti valmistautumisesta palvelukseen. Munkki lyö tarkassa rytmissä pysyen puunuijalla puista lautaa. Turkkilaisvallan aikana kellojen soittaminen kirkossa oli kielletty, talandojen käyttö jäi luostareiden käytännöksi.

Pientä, hämääää ja suojaisaa, Stavronikitan kirkko on kuin tasku. Taskussa kaikki on lähempänä. Nurkkautuneena en kuitenkaan juuri nyt näe **Theofanes Kreetalaisen** 1546 maalaamia ikoneita, niitä, joi-

■ Suuri Lavra, tuhatvuotinen, Athoksen luostareista ensimmäinen.

ta monissa taidekirjoissa näkee. Tämä on suuren toivon ja kirkastumisen maailma, jota liekit kannattelevat.

Ortodoksiset vaellusveljet tietävät kiel- tä osaamattominakin missä mennään. Itse tunnistan vain muutaman sanan, *Kyrie eleison* (Herra armahda, Kristus armahda, Herra armahda), se on oikea hetki tehdä ristinmerkki, kerran vai kolmasti, en tiedä, en ole tarkkailussa, en suorittamassa, mutta mukana tasavertaisesti ulkopuolisena.

Ehkä tämä on juuri se kokemuksen hetki, jota lähdin etsimään. Kokemus on vain kovin helposti merkityksiä vuotava sana. Sitä tulisi käyttää pohjaan saakka painuvien tuntemuksien kuvajaisena samalla lailla kuin tulisi kuvata kynttilöiden liekkien ka- toamista lattian mosaiikkiin häilyvinä heijastuksina. Ei pysty.

Puolipimeässä voi piilotuijottaa. Intensiivisellä tuijottamisella yritän löytää munkkien kasvoilta edes jonkinlaisia vi- hejkeitä siitä, miksi he ovat tänne päätyneet, ratkaisunsa tehneet ja elämänsä sitoutta- neet. Nähtävissä on vain se, miten he su- kivat partojaan, tekevät ristinmerkit omalla käsialallaan, miten he taipuvat ikoneita suudellesaan.

Tuijottelu palautuu kuitenkin siihen hä- kelytyneeseen ajatukseen, että jokainen on ollut jonkun lapsi, jossain ehkä oppinsakin hankkinut ja tämän kaiken valinnut, tai tä- hän valittu. Miten meistä ihmisistä on näin moneksi?

Kyynelsilmäisiä en näe, vaikka silmäin vedet niin usein kirjallisissa Athoksen ku- vauksissa ovat vierineet poskille aidon kosketuksen helminä.

Kirkon ovisuupenkille on ilmestynyt nuori mies. Hän muistuttaa ”Kristuksen tähden houkkaa”, karvahattu korvillaan, omiaan pu- huen. Tai omilleen puhuen. Houkkapyhät, jotka tekeytyivät hulluiksi lähimmäistensä ja oman pelastuksensa vuoksi, elivät kuitenkin

1400- ja 1500-luvuilla. Tämän hou- kan täytytty olla aito ja tuore. Palve- lukseen hän ei osallistu, hän jää odottamaan sen päättymistä liit- tyäkseen trapesaan iltaselle nou- sevien hiljaisten saattoon.

Kun vähään tilaan on pitänyt saada kaikki tarpeellinen käyttö- tila mahtumaan, trapesaan vie- vät portaat ovat hengelle käyvän jyrkät. Hidastelen nousussa sen verran, etten joudu istumaan kar- vahatun viereen. On näennäisesti hyvä syy olla kiirehtimättä.

Ivironin pihalla voisi teoriassa kokea jonkinlaisen aikani- pistyksen. Tämä on Pyhän Vuoren ainoa luostari, jossa nou-

datetaan kaldealaista ajanlaskutapaa. Vuoro- kausi alkaa auringon noustessa. Pään sisäinen humahdus on taas ja kuitenkin historiallista humautumista. Luostarin pe- rustivat pyhiksi julistetut georgialaiset **Jo- hannes** ja **Euthymios**, isä ja poika vuonna 980. Mietin sitä.

Ivironissa käynnin syy on *Jumalanäiti Portaitissa* -ikoni. Sitä pidetään Pyhän Vuoren suojelijana. Legendan mukaan Neitsyt Maria ja evankelista Johannes olivat Kris- tuksen ylösnousemuksen jälkeen matkalla Jaffasta Kyprokselle tapaamaan Lasarusta, kun laiva harhautui ja ajautui rantaan juuri Ivironin kohdalla.

Paikan kauneus ihastutti Mariaa ja hän pyysi poikaansa sen siunaamaan. Athos- vuorta pidetään Jumalanäidin puutarhana, johon muilla naisilla ei ole pääsyä. Kreikan kulttuuriministeri **Melina Mercouri** ilmoit- ti tulevansa alueelle 1980-luvulla, mutta joutui perääntymään aikeistaan munkkien uhatessa aseellisella vastarinnalla. Euroo- pan parlamentti esitti 2003 naiskiellon ku- moamista, mutta Kreikan valtio epäsi sen.

Ivirinonissa kaikki on aristuttavan suur- ta, sisäpihasta lähtien. Luostarin matka- muistomyymäläkin on laaja. Ikoneihin en vielä tohdi kajota, vaikka sellaisen olin- kin suunnitellut kotiin vieväni. Ikonit ovat oma monikerroksinen maailmansa tässä jo muutoinkin monikerroksisin symbolein ja merkityksin ladatussa todellisuudessa. Iko- nin kohtaaminen tarvitsee kykyä lukea, en- kä osaa edes aakkosia.

Ostan kuitenkin ensimmäisen matka- muistoni, sellaisen, jonka kanssa ymmär- rys ei joudu koetukselle. Matkamuisto so- pii kuin pipo päähän, mihin se itse asiassa on tarkoitettukin.

Karakaloksen luostarissa käymme ter- vehtimässä isä **Prodromosta**. Hänen suo- malaisuutensa toimii relaksanttina. Kai- ken aikaa on ollut havaittavissa, miten isien ►

kohtaaminen on aiheuttanut respektistä selänjäykkyyttä. Isä Prodromos on yksi isistä, mutta heti rentouttavalla tavalla tuttu kaveri, vaikka hänen entisestä elämästään ei muutamaa lauhaa viitettä lukuun ottamatta mitään tiedäkään.

Hän oli aikansa hengellistä kotiaan etsinyt, vaihtoehtoja tutkaillut ja viimein, 14 vuotta sitten, tänne Pietarin kautta pääsynyt. Isä Prodromos sanoo, että teeskentelemällä täällä ei selviä kahtakaan viikkoa. Uskon heti.

Prodromoksen kuuliaisuus-tehtävänä on luostarin istuutuksien hoitaminen, maallikollisesti hän on viherosaston työntekijä.

Karakalokseksessa on ollut ylimääräinen paasto, Kreikan ja Euroopan talouskriisin vuoksi rukousvoiman vahvistamiseksi pidetty. Jos Kreikka tämän vaelluksen päivinä ajautuisi ulos EU:sta, niin ehkä muutokset Pyhällä Vuorella jäisivät vähäisimmiksi koko maassa. Täällä ei syntyisi mellakoita, eikä lakkoliikkeitä.

Lakkoksen skiittaan tullessa syntyy pieni mutta hallittu häsäkkä, kun selviää, että vierasmajassa on nelipesäimen jakaja ja kaikkien akut ovat finaalisia. Ei maailma yhteystarpeitaan muutamassa päivässä irrota. Kiirehtiminen on turhaa, kuten se yleensä on, sillä tässä vuoripainanteessa ei yhteyspalkkeja löydy kuin kirkossa.

Omassa henkilökohtaisessa kentässä ei ole pystyssä ainuttakaan palkkia. Istututtaa ja huokailuttaa oikein perusteellisesti. Juuri nyt virikkeeksi riittää seurailla, miten siviilipuutarhuri ruiskii torjunta-aineita pulskikylkisille tomaateille. Tomaattisipulisalaattia on tarjolla kaikkialla, joka aterialla. Hyvää, pelkästään sillä viikon selviäisi.

Vaellusveli käy kysymässä, mistä lähtee polun pää alempana laaksossa olevalle luuhuoneelle. Luulen tietäväni ja huiskaisen sen mukaisesti. Opin jo ensimmäisenä vaelluspäivänä, että jos laskeutuu 300 metriä alaspäin, niin sieltä täytyy nousta ylösikin, todennäköisesti konttaamalla ja vaikeassa happivajeessa. Hapetuksen turvaamiseksi sanon, etten lähde mukaan, koska tänään en jaksa enää yhtään ylösnousemusta. Ilma-piiri alkaa vaikuttaa sanavalintoihin.

Synkkä on liian arvoladattu sana, mutta totinen tämä skiitta on. Romanianlaisia lukuun ottamatta täällä käy harvoin muita pyhiinvaeltajia. Skiitta on romanialainen, on ollut sitä 1700-luvun puolivälistä lähtien.

Skiitan kahdeksasta majasta tunnetuin on Jumalanäidin ilmestykselle pyhitetty maja.

■ Lakkoksen skiitta on näkösuojassa vuorenrinteiden painanteessa, risti on kuin vihje etsivälle.

Sitä johtava pappismunkki **Stefanos** puhuu oikein mitoitettujen askeleiden välttämättömyydestä, ei liian rivakasti yrittäen, liikaa ponnistaen, ei liian vähän, ei laahustamalla. Kilvoittelussa tarvitaan oikeaa askelmittaa, silloin se muuttuu hengitykseksi. Stefanoksen majassa käännetään hengellistä kirjallisuutta kreikasta romaniaksi. Ensi talvena siinäkin majassa tehdään töitä lämpimien jaloin. Jätämme jakoon 21 paria villasukkia, harmaita ja mustia. Arkkimandriitta **Efraim** Pyhän Andreaan skiitalla on sitten myöhemmin saava toimomansa tuliaisen. Sen pakettin perille toimittaminen on ehkä pyhiinvaelluksen helpoimmin täytettävä lupaus.

Vanhus Efraim tunnetaan Kreikassa arvostettuna puhujana. Hänellä on suuri määrä hengellisiä lapsia myös Athosvuoren ulkopuolella.

Bysantin ajassa auringon lasku on keskivälillä hetki. Aamupalvelus alkaa kolmen, neljän aikoihin ja kestää nelisen tuntia. Sinä aikana päivä ojentuu ryhtiinsä. Vierasmajojen saleissa aamuyön uniin pistellään reikiä, kun vaeltavien veljien kännyköiden herätyskellot pirahtelevat. Ne sammuvat nopeasti yksi toisensa jälkeen. Pienikin raapaisu päivätajuun on riittävästi. Ylösnousuun varautuneet nukkuvat kevyesti. Vuoteet natisevat, hahmot häälyvät, ovet naukahtelevat ja palvelukseen lähtevät liikkuvat kuin varjot unien viitta harteillaan.

Kaikki eivät lähde, lähteä voi myöhemminkin. Palvelus ei ole suoritus, se on osallisuutta, kullekin henkilökohtaisen, kulloinkin käytettävissä olevan henkisen tilavuuden mukaisesti. Ehkä tämä koskee vain pyhiinvaelluksella olevia, ei täällä kilvoitteluunsa sitoutuneita, tai ehkä pappismunkki Stefanoksen puheet oikein mitoitusta askeleista koskevatkin meitä kaikkia.

Vaeltajan kiusaus on siinä, että hengellinen rivakkuus kasvaa etäisyyden neliössä. Varttuneemman veljen ilmoittaessa jo edellisenä iltana, ettei hän lähde palvelukseen heti sen alkaessa, hänellä on huomisissa hidas aamu, muistutti yksi nuoremmista veljistä, miten kilvoittelun ensimmäiset askeleet ovat aina vaikeimpia. Meilläpäin muistutetaan siitä, ettei vaaria pidä opettaa yskimään.

Kaikki eivät voi asua luostareissa. Se nyt on niin selvää, ettei sitä kysymystä tarvitse pähkällä. Asua on sitä paitsi väärä sana, he elävät täällä. Luostariin asettuminen ei ole

mikään kevytpäätös, kilvoitteluun sitoutuminen sen yhden ja ainoan käytettävissä olevan elämänsä ajaksi on niin rankka ratkaisu, etten pysty kuin pyörittelemään sitä. Kuitenkin suomalaiset munkit, isä Prodromos ja isä **Joosef** Andreaan skiitalla saavat kaiken kuulostamaan kovin yksinkertaisesti, selkeältä ”menettää vähän, voittaa paljon” -ratkaisulta.

Toiset valitsevat toisin, ei huonommin, ei paremmin, mutta toisin. Hengellisyys ei ole traaginen eikä sankarillinen asia.

Munkit eivät ole sijaistettavissa eikä kilvoittelua voi tehdä pätkätyönä, paitsi luostareiden ulkopuolella, tuskin sielläkään. Totaalinen sitoutuminen on se kysymys, joka painavana varjona kintereilläni seuraa, vaikka päivän tunnelmat kuinka korkenisivat. Sitoutuminen on tapa olla tässä maailmassa. Se on tapa, jota maailma niin herkästi karttelee. Täällä sitoutumisen erottaa velvollisuudesta uskon intohimon arkisuus.

Arkkimandriitta **Sofronin** ajatus vie kyllä ymmärryksen portille, joka ei kuitenkaan kokonaan avaudu, eikä sitoutumisen kysymyksistä ole mahdollista selvittää rakosesta vilahtamalla. Sofroni kirjoitti, miten pahuus ja miljoonien syyttömien kärsimys on niin jyrkkä vastakohta Jumalan väitetyille rakkaudelle, että se johtaa ihmisen joko eksistentiaaliseen toivottomuuteen tai sitten panee ihmisen kaikesta huolimatta huutamaan Jumalaa.

Tätä ei ole vaikeaa hahmottaa. Kilvoittelu on siis äänetöntä Jumalan esiin huutamista, ruumiillinen työ kuuliaisustehtävissä ylpeyden vastalääkettä. Tähän hahmotustapaan voi liittää – en kyllä aivan tarkkaan tiedä miten – pyhiinvaelluksen, pyhiinvaelluksen (pyhyys jatkuu kuoleman jälkeenkin), ikonien kunnioituksen ja ihmisten läsnäolon.

Ihmeet ovat olemassa, koska Jumalan

Valta ei ole toteutettavissa ilman hierarkiaa. Ei varsinkaan Jumalan valta.

hyvyyden täytyy toisinaan konkretisoitua. Ihmeiden dokumentaarisuutta monin veroin merkittävämpää on syy, miksi niistä kerrotaan. Ne ovat kuin pelastuslautan ajoankkuri. Muutoin kaikki olisi kosmisissa hämärissä kieppumista.

Vaeltajan salahuutus on vikkelä mielikuvitus. Se on otettava ajoittain rinkaasta ja päästettävä kirmailemaan. Jos tuossa nyt lapset telmisivät, siat kärsisivät, lampaat päkättäisivät viattomuuttaan, seppä lietsoisi hehkua umpimähkäänsä ja joku piikasista kantaisi ämmänlängillä vetä, niin tähän olisi kuin keskiaikainen kylä. Keskiaikaa kauemmaksi mielikuvitustaan ei pidä päästää, Suuressa Lavrassa mielikuvituksella on hyvät mahdollisuudet päästä karkuun ja kateisiin. Jos kadottaisi mielikuvituksensa, niin ilman sitä kotiin joutuisi palaamaan totaalisikkona. Olishan se vähän noloa.

Suuri Lavra on suurin, vanhin ja johtavin. Täällä vietettiin Athoksen 1000-vuotisjuhla 1963. Kirjatun tiedon mukaan Lavrassa on elänyt 27 patriarkkaa, 150 piispaa, 168 igumenia, 3 400 pappismunkkia, 45 munkkidiakonia, 14 000 munkkia ja 60 kanonisoitua pyhää. Nyt munkkeja on noin 30.

Suuri Lavra on merkityksensä vuoksi aina sijoitettu hierarkisessa järjestyksessä ensimmäiseksi Pyhän Vuoren luostareista. Valta ei ole jaettavissa eikä toteutettavissa ilman hierarkiaa. Ei varsinkaan Jumalan valta. Jumalasta ei voi äänestä.

Vanhan testamentin linjausten mukaan pyhittämisen kautta arkinenkin muodostuu pyhäksi, Jumalan todellisuuden piiriin omaksutuksi ja vedetyksi, paikoiksi, esineiksi, ihmisiksi.

Uudessa testamentissa pyhyys on kristityn lahjaksi saama todellisuus, jota lahjaa tulee pyrkiä säilyttämään läpi elämänsä. Kilvoittelu on siis kasteessa saadun omaisuuden realisoimista.

Tässähän alkaa päästä jäljille. Vielä pitäisi päästä unien siiville, enkelten huomaan. Tai painajaisten. Onneksi tuli armeija käytyä. Ei ole ollut kulttuurisokki kamppailla eriytmisten äänialtojen läpi kohti sarastusta.

Pyhiinvaeltajat kantavat repuissaan paljon muutakin kuin huolellisen niukasti mukaan valittuja vermeitään. He kantavat mukanaan toiveitaan, herkkyyksiään, haluaan kokea ja siunaantua, tarvettaan läsnäytyä, val-

miuttaa ihmetellä, kunnioittaa. Tuskin tänne kukaan tulee vasiten riitelemään tai vaan valtoja vastaan. Ihmissyys vertautuu aina johonkin itseään korkeampaan, eivätkä tietoisuutta selitä pois edes teoreettisen fyziikan professoritkaan.

Vaellusveljet ovat toimiva tukiryhmä, tukea saa äidinkielellään. Ortodoksisen teologian opettaja, äänisuunnittelija, väitöskirjaansa valmisteleva opettaja, eversti evp, lääkäri, yrittäjä, kirjallisuuden opiskelija, taidekeskuksen johtaja, näyttämöestari ja toimittaja, jonka ammatillinen objektiivisuus katoaa jo kotikentän turvatarkastuksessa. Objektiivisuus onkin ehkä turvallisuusriski näin moniuraisella vaelluksella.

Kenties on oikein ja kohtuullista, etteivät naiset sittenkään ole todistamassa tätä vaellusta. Ei ole mitään erityistä syytä horjuttaa kliseisiä, mutta hyvin toimivia mielikuvia siitä, mitä äijäporukat yleensä touhuavat: viettävät salaseuraisia saunailtojaan, käyvät ”yksillä” kaverikaljoillaan, tai toteuttavat miehisysviettiään keskenään pelaillen ja fyysisesti kilvoitellen. Olkoon niin.

Minkäänlaisiin kliseisiin ei mahdu aamuöisiin palveluksiin lähtevä porukka, joka elää viikon kasvisruoilla, läträä ykkösmosen kanssa pikkupyykkiä pesten, puhuu siivosti ja käyttäytyy remeltämättä. Ja moni näyttää pitävän päiväkirjaakin mieltään hoitaakseen ja tuntemuksiaan järjestääkseen. Asiallisia, tunteet pinnassa -hemmoja.

Tiet eivät ole niinkään asiallisia. Romanialainen kuski, jolla on paininjan korvat, vääntää mutkia kokokouraisesti. Sisäelimet vaihtavat alati paikkaansa, hermo on irrota juuriltaan. Kuskin ei tarvitse kakkosta suurempaa vaihdetta käyttää. Ehkä tämä möykyröinti riittää vaeltamisen fyysisyydeksi. Paita ainakin kastuu. Toisaalta. Nyt on hyvä aika olla liikkeellä. Kun saiteiden riehaannuttamat vuorivedet näille urille hulvahtavat, niin silloin olisivat ajot ajetut ja sitä joutuisi oman itsensä aasiksi.

Aaseja näkyy harvakseltaan. Ne kaksi vaapaapäiväänsä Karioksen kylän laidalla viettäneet jäivät ainoiksi lähihavainnoiksi.

Saattavathan ne karvakuomat olla jo eläkkeelläkin, puolivirattomia kenties. Tiestö on rakentunut viimeisten vuosikymmenien aikana. Luostareilla on omia autoja, ja pyhiinvaeltajien kilometreistä huolehtii myös romanialaisten pyörittämä kuljetuspalvelu pikkubusseineen.

Merellä liikkuu synkkä laiva. Athoksen ran-

■ Suomalaisyntyinen isä Prodromos Karakaloksen luostarissa

Yllättävän moni meistä
saattaa olla

salavarakas

Monelle suomalaiselle on kertynyt aika tavalla arkista omaisuutta, jota ei tule ajatelleeksi suurena varallisuutena, saati sijoituksena. Mielestämme se on kuitenkin sitä tärkeintä varakkuutta, josta kannattaa pitää hyvää huolta, turvata ja vastuullisesti kasvattaa. Osoitteessa op.fi/varallisuus voit itse helposti laskea, oletko sinäkin kenties ihan tietämättäsi salavarakas. Tai varaa saman tien numerosta **0100 0500** aika asiantuntijamme juttusille niin katsotaan yhdessä sinulle sopiva ratkaisu.

Yhdessä hyvä tulee.

noille järjestetään ”merirosvoristeilyjä” turisteille. Se on tyylitöntä, merirosvot ovat olleet vuosisataisesti luostareiden raa’in uhka. Laiva on kelluva tympeys. Vähän respektiä.

Lähdemme – näytösluontoisesti ja hyvää tahtoa osoittaaksemme – korjaamaan Pyhän Andreaan skiitan rypälesadon viimeisiä terttuja. Tämä alttius ei millään tavoin naurata isä Joosefia, se häntä hymyilyttää, ettei näille vapaaehtoisille tarvitse veitsiä lainailla. Töitä aljettaessa ukko toisensa jälkeen kaivaa kääntöveitsen taskustaan. Munkkiveljelleen isä Joosef muistuttaakin, että veitsimiehet ovat Suomesta.

Sieltä nimenomaan. Sitä ei voi koskaan tietää, vaeltaa sitten pyhissä tai pimeissä, millaisin askareisiin veitsen kanssa voi joutua. Yksi traktorin peräkärriäinen saadaan laatikoilla lastatuksi. Kärry keikkuu, kesää viedään.

Skiitan statuksen saamisen jälkeen 1800-luvun puolivälissä tänne alkoi virrata venäläisiä kilvoittelijoita. Siinä virrassa oli paljon aristokraatteja, ja heillä varallisuutta. Pyhän Andreaan skiitta rakentui nykyisiin, kookkaiisiin mittoihinsa. Vallankumouksen jälkeen alkoivat varat ehtyä ja munkkien määrä laskea. Heistä viimeinen, 1885 syntynyt munkki **Samson** kuoli 1972. Skiitta jäi aristokraattiseen autiuteensa ja rappioonsa yli kahdeksikymmeneksi vuodeksi.

Isä Joosefin on jossain määrin vaikeaa ymmärtää kysymystä siitä, miten hän valitsi Pyhän Andreaan skiitan. Ei luostareita ja skiittoja kilpailuteta eikä veljestöjä pisteytetä, siirtorahoja ei maksella. Isä Joosef seurasi ohjaajavanhustaan, arkkimandriitta Efraimia nykyisen veljestön tullessa tänne vuonna 2000. Jumala, ohjaajavanhus, kuuliaisuusveli. Se on ikeikainen hengellisillä poluilla kulkemisen järjestys.

Skiitan pääkirkko on Balkanin niemimaan suurin ortodoksikirkko. Ikonimaa-lari, isä Joosef maalasi kuuliaisuustyönään kupolin freskon; vuosi lähes 30 metrin korkeudessa. Skiitan veljestö on pieni, 15 munkkia, ja tekemistä paljon. Kuuliaisuus-tehtäviinsä ei voi vedota, kun tekeviä käsiä tarvitaan muualla. Usein tarvitaan.

Isä Joosefin ohjaajavanhus Efraim edustaa **Joosef Hesykastin** hengellistä perinnettä: pyrkimys sisäiseen hiljaisuuteen ja lakkaamattomaan rukoukseen, mahdollisimman rauhalliseen, ulkonaisista vaikutteista vapaaseen elämään.

Skiitan hautausmaalla hämärän tullen isä Joosef puhuu puun alla, pöllin päällä istuen hengellisistä näkymyksistään, ei vahingossakaan itsestään tai aikaisemmasta elämästään. Sen ulos sulkeminen on yksi lempeän voiman ja ehdottoman varmuuden

ilmentymä. Puhe on levollista, kokemuksellista. Vaellusveljet istuvat hipihiljaa kalmiston kiviaidalla, ja äkisti tämä näky tuntuu tutulta, Valistuksen uskonnolliselta opetustaululta. Sellaista ei tohdi ääneen sanoa, sillä se – vaikka monet muutkin todennäköisesti päätyvät samoihin tuntemuksiin – saatettaisiin tulkita jo viiraamisen esiateeksi. Toisaalta. Mitä väliä. Vaikka kaikkea ei voikaan ymmärtää, kunnioittaa voi aina.

Arkkimandriitta Efraim vieraili tänä kesänä Suomessa. Kun hänet tavanneilla oli tiedossa syksyinen Athos-matka, kohtelias kysymys kuului, onko jotain, jota vanhus Efraim toivoisi Suomesta tervehdyksenä tuotavan. Vastaus oli: lakritsia. Pyhän Andreaan skiitassa ei pääse peseytymään. Kun ei, niin ei sitten paidan vaihtoakaan.

Kotiviesti kertoo, että veljeni on lupautunut hakemaan minut pois, jos päässäni naksahdaisi. Veljen urheudessa on luottokortin jättämä kraapu. Ehtona oli, että vaimoni maksaisi matkan. Sääntä vaimon Visaa ja veljen vaivannäköä.

Jumalanäidin suojeluksen kelja on Athoksen eteläisimpiä. Vanhus Patapioksen kanssa elää kolme kuuliaisuusveljeä, siistiä sakkia, kaikki on erinomaisessa järjestyksessä. Ensimmäisessä huoneessa on pieni myymälä. Ostan pienen rukousnauhan ranteeeseen kellon viereen, 33 solmua Jeesuksen rukouksen tueksi. Muistanpahan toisenlaisessa ajassa käyneeni.

Keljan työhuoneen ikkunoista näkyy kallioseinien revähtymästä merelle, sitä kiillaa päiväinen paiste pitää auki. Maalaustelineitä on kaksi, kummassakin keskeneräinen ikoni. Pöydällä rukousnauhojen tykötärpeita, ovisuunurkassa kaksi professionaalista heittovapaa täydessä kelausvalmiudessa.

Aikaisimmilla luostarikäynneillä olen usein mielikuvittelut itseäni järjestelmässä, millainen kuuliaisuustehtävä voisi olla sopiva. Mieluimmin roudarimunkki tuolla traktoria muistuttavalla häksättimellä kuin kontillaan ryytimaalla. Väärin, taas väärin. Kuuliaisuustehtäviä ei valita, ne määrätään. Ja mielikuvittelemisenkin on viimein käännettävä nurinperin. Nyt on joutunut ajattelemaan luostarisääntöä itsessään. Ei se sinne mahdu, ei näillä tilavuuksilla.

Viikko vapaassa pudotuksessa. Muutama hiertymä, ei mustelmia. En vastaa noutamista luvanneeseen viestiin. Tottapahan odottavat, ehkä viestihiljaisuuden jälkeen jopa riemastuvat kotiinpaluusta. Ehkä. **SK**

■ Suomalaisyyntyinen isä Jusef Pyhä Andreaan skiitalla.

Syvä-
hiljaisuuden
hetkiä
kalmismaan
kiviaidalla
isä Joosefin
puhetta
kuunnellen.